

II. TANDHEELKUNDIGE HULP AAN MILITAIREN

Onder bovenstaande titel zond schrijver dezes in November 1914 een ingezonden stuk aan de Redactie van dit Tijdschrift.

Wanneer hij dit vijfendertig jaren later wederom doet, zijn de omstandigheden wel zéér grondig gewijzigd. Immers, zijn eerste stuk was een beklag dat, ondanks het feit dat een groot aantal tandartsen gedurende de vier maanden van de toenmalige mobilisatie belangeloos hulp aan militairen had verschaft, het resultaat in ieder opzicht onvoldoende was en dat men klaarblijkelijk van bevoegde zijde nog steeds het nut en de noodzaak van tandheelkundige hulp aan militairen niet vermocht in te zien.

Thàns is zijn schrijven een beklag, dat van militaire zijde dat nut en die noodzaak zó sterk worden ingezien, dat — ofschoon de hulp nog altijd onvoldoende is — de tandheelkunde *buiten* het militair verband op ernstige wijze in het gedrang is gekomen.

In de vijfendertig jaren, die er sinds de mobilisatie van 1914 verstreken zijn en twee wereldoorlogen Europa hebben geteisterd, is in ons land een zeer grondige verandering ontstaan in het begrip over de waarde van een leger, dat in ieder opzicht voor zijn taak berekend behoort te wezen. Met name sinds de bevrijding, toen ons land zich nog in oorlog bevond en daarna, toen het conflict in Indonesië een sterke legermacht in de tropen noodzakelijk maakte, zag men in dat grondige reorganisatie van onze weermacht een volstreekte ver-eiste was.

Toen meer en meer bleek, dat het einde van de strijd in Europa niets anders dan een gewapende vrede scheen te zijn en dat voor de landen van West-Europa een alliantie en een sterk leger levensvoorwaarde waren, werden de hoofden bij elkaar gestoken en staat het wel vast, dat ook wanneer straks de Nederlandse Weermacht uit Indië zal zijn teruggetrokken, een permanent „Montgomery leger” hoge eisen zal stellen, ook aan ons land.

Vast staat tevens, dat sinds 1914 de inzichten omtrent de Tandheelkundige Dienst in zulk een leger zodanig zijn veranderd, dat

dit mede zal brengen, dat in den vervolge een goed geoutilleerde Militair Tandheelkundige Dienst een onverbrekelijk deel van de nieuwe organisatie zal zijn en vandaar, dat het de hoogste tijd wordt dat van deskundige zijde wordt uitgemaakt welke de voorwaarden zijn om een dergelijke Dienst aan hoge eisen te laten voldoen met zo gering mogelijke schade voor de rest van de bevolking.

Wanneer wij in het kort de geschiedenis nagaan, dan weten wij dat onze Maatschappij met zeer veel moeite gedaan heeft gekregen, dat tijdens de mobilisatie van 1914—1918 de als militairen in Dienst zijnde tandartsen tot reserve Officier tandartsen werden benoemd en dat sindsdien dit reserve korps werd gecontinueerd en bij de mobilisatie van 1939 vanzelfsprekend werd opgeroepen.

Na de capitulatie verdwenen zij tijdelijk van het toneel en met hen de alleszins voldoende uitrusting, die vermoedelijk in Oostelijke richting „verhuisd” is!

Inmiddels werd in Londen de „Irene Brigade” gevormd en daaraan de tandartsen toegevoegd waarop men de hand kon leggen, waarbij met vreugde geconstateerd kan worden dat deze collega's onder zeer moeilijke omstandigheden voortreffelijk werk hebben gedaan. De tandheelkundige Chef kreeg, gedurende en na de bevrijding van ons land, de taak de nieuw te vormen legermacht van een efficiënte tandheelkundige Dienst te voorzien. Daartoe werden een aantal reserve-officieren-tandartsen in Dienst geroepen en werd verder getracht, door middel van overeenkomsten met burger-tandartsen, de behoeften van het leger te waarborgen. Al spoedig bleek echter, dat deze overeenkomsten voor een groot deel op zodanige wijze werden nagekomen, dat hiermede nòch belangen van de Dienst nòch een economische werkwijze gediend waren en men besloot de contracten met de burger-tandartsen te beëindigen en reserve-officier-tandartsen op te roepen. Daarbij werd uitgegaan van de stelling, die sommige geallieerde legers in *oorlogstijd* aanhingen, dat hiervoor nodig was één tandarts op vijfhonderd man. Dienovereenkomstig werden de nodige maatregelen getroffen en sindsdien hebben enige honderden tandartsen als zodanig het vaderland gediend, opgeroepen voor ongeveer twee jaren Dienst.

Merkwaardigerwijze geschiedde dit alles in de laatste vier jaren zonder dat van ernstig overleg met de Beroepsorganisatie sprake was en zonder dat deze laatste ooit in de gelegenheid gesteld is een oordeel uit te spreken op welke wijze de tandheelkundige hulp in het Leger het best tot haar recht zou kunnen komen. Dit is te bedenkelijker omdat men niet steunen kon op een langjarige traditie en ervaring, maar iets geheel nieuws gecreëerd moest worden, terwijl de Tandheelkundige Dienst uitsluitend bestond uit, grotendeels

jeugdige, nieuw opgeroepen reserve-officieren, waarvan uiteraard enkelen met de leiding belast moesten worden, zonder dat hierbij van enige ervaring sprake kon zijn. Dit nam niet weg, dat die leiding met grote vrijmoedigheid bepalingen heeft gemaakt, die de tandheelkundige hulp in ons vaderland vrij sterk hebben gedesorganiseerd, zonder dat de indruk verkregen is dat hiermede de Dienst zo goed mogelijk geholpen is.

Men stelde zich op het standpunt, dat het hier om militaire kwesties gaat, die alleen door „Oorlog” kunnen en moeten worden beoordeeld en ofschoon nog altijd niet van Nederland gezegd kan worden dat het een „militaristisch” land is, leert toch de ervaring, dat zodra de burger een militair pak aanheeft en met name wanneer dit met sterren en balken versierd wordt, hij het „burgerdom” zeer snel verachtelijk van zich afschuift. Het „Militair Gezag” heeft ons in dat opzicht wel een en ander geleerd!

Dezer dagen zullen velen opgeschrikt zijn door het feit dat voor Artsen en Tandartsen een herkeuring tot 45-jarigen leeftijd zal plaats hebben en het lijkt derhalve allerminst onwaarschijnlijk, dat de goedgekeurden onder hen binnen afzienbaren tijd eveneens zullen worden opgeroepen.

Dit betekent, dat — om bij de tandartsen te blijven — mannen op het hoogtepunt van hun praktijk, die praktijk voor een paar jaar zullen moeten verlaten; vervanging òf niet mogelijk is, òf moet geschieden door zeer jeugdige waarnemers, die deze taak niet aankunnen, ten detrimente van de belangen der patiënten, om nog maar te zwijgen over de ellende voor de gezinnen, die in moeilijkheden komen, waarvan de Overheid meent zich nu eenmaal niets te behoeven aan te trekken.

Het wil ons voorkomen dat dergelijke rigoureuze maatregelen alleen dan moreel oirbaar zijn, wanneer nadrukkelijk moet worden erkend dat het werkelijk niet anders kàn! Maar naar onze stellige overtuiging en wij weten heel zeker in die overtuiging niet alleen te staan, *kan het wel degelijk anders* en is de wijze, waarop sinds enige jaren met de belangen van patiënten en tandartsen gesold wordt, onverantwoordelijk en onaanvaardbaar.

Wij mógen en wij móeten verlangen van den Militair Tandheelkundige Dienst, dat duidelijk wordt gemaakt wàt nu eigenlijk het programma van die Dienst is en waarom het een bepaald aantal mensen nodig heeft.

Als het waar zou zijn, dat men nog steeds van het standpunt uitgaat dat men één tandarts nodig heeft op 500 of 600 man, dan zal aangetoond moeten worden waarom dat in de andere legers *niet* nodig is en waarom hier wèl.

Gezien het feit dat wij in Nederland één tandarts op zes duizend zielen bezitten, lijkt het ongemotiveerd en bedenkelijk om op een wijze als totnutoe is geschied het land van de toch al te geringe tandheelkundige hulp te ontdoen en voorts moet gevreesd worden, dat er voor de opgeroepen ternauwernood een taak zal zijn. Wij moeten tot ons leedwezen vaststellen, dat deze Dienst, die uiteraard veel geld aan de Schatkist kost, nog steeds niet de beschikking heeft over een behoorlijk instrumentarium waarmede gewerkt kan worden. Ons wordt verzekerd, dat veelal geweigerd zou zijn daarmede te werken, ware het niet dat men om persoonlijke redenen liever zwijgt.

Voorts moet worden geconstateerd, dat van een saneren van de soldatenmonden geen sprake is en geen sprake kan zijn. Zelfs voor de troepen, die naar Indië gingen, was dit slechts voor een gedeelte het geval.

Dat overigens een principieel saneren van lichtenen dwaasheid is, zolang niet gezorgd wordt dat bij later oproepen in geval van mobilisatie of oorlog, die monden onderhouden zijn *gebleven*, is zonder meer duidelijk. Dit betekent alleen het onnodig in de war brengen van de gewone Militaire Dienst zonder dat van militair of sociaal standpunt bekeken, enig nuttig effect gesorteerd wordt, terwijl het alleen enorm veel tijd en geld kost.

Wat men zeker wèl mag verlangen is, dat er maatregelen worden getroffen dat een aantal Militaire Tandartsen wordt opgeleid in Centra, bestemd voor de behandeling van kaakfracturen in oorlogstijd. Deze bestaan voor zover wij weten nog altijd niet en zowel bij de mobilisatie van 1914 als die van 1939 is wel gebleken welk een ernstige organisatorische fout dit geacht moet worden te zijn.

Het bovenstaande is zeker niet geschreven om een blaam te werpen op mensen, waarvan de schrijver overtuigd is dat zij eerlijk hun best gedaan hebben en nòg doen. Maar dit vraagstuk is tē belangrijk dan dat het nog langer doodgezwegen mag worden.

Er *moet* nu langzamerhand eens gezegd worden, dat ondanks het feit dat een zeer belangrijk aantal tandartsen aan hun normale werkring onttrokken wordt, met *alle* gevolgen van dien, geenszins bewezen is dat dit ook maar bij benadering nodig is. Er moet tevens gezegd worden, dat het onverklaarbaar is dat een zó belangrijk Dienstvak niet althans een kleine kern heeft van beroepsofficieren, die voor de continuïteit van het beleid zorg dragen en wier verantwoordelijkheid voor genomen en te nemen beslissingen niet een paar jaar later op de schouders van anderen wordt afgewenteld.

Het wordt naar onze mening de hoogste tijd, dat onze Maatschappij in een goed geargumenteed rapport neerlegt hōe in Nederland

een Militair-Tandheelkundige Dienst kan worden georganiseerd, die efficiency paart aan de behartiging van de belangen van het Nederlandse Volk als geheel, zoals dit ook in het buitenland geschiedt.

Dit kan niet uitsluitend worden overgelaten aan enige weinigen, die door toevallige omstandigheden met de Militaire verantwoordelijkheid zijn belast. Ook zij zullen het slechts kunnen toejuichen, wanneer zij die verantwoordelijkheid kunnen delen met de professie waartoe zij behoren.

Ch. F. L. NORD